

ELŐTERJESZTÉS

A képviselő-testület ülésére

Tárgy: a Budapest XII. kerületben lévő, 9088/4 hrsz-ú névtelen közterület elnevezése **Wigner Jenő Pál térre**

Tisztelt Képviselő-testület!

Az előterjesztésben - polgármester úrral egyetértésben – arra teszek javaslatot, hogy **Wigner Jenő Pál** nevét közterület viselje Budapest XII. kerületében, a 9088/2 hrsz-ú névtelen közterületből kialakított 9088/4 önálló hrsz-ú területrészen. Az említett területrész a MTA csillebérci telephelyével szemben helyezkedik el. Az MTA csillebérci telephelyén található két kutatóközpont (MTA Energiatudományi és az MTA Wigner Fizikai KK), egy kutatóintézet (MTA TTK Műszaki, Fizikai és Anyagtudományi Intézet) valamint egyéb intézmények, vállalkozások. A területrésze vonatkozó térképkivonatot az előterjesztés 1.sz. melléklete tartalmazza.

Wigner Jenő Pál Nobel-díjas magyar-amerikai fizikus részletes életrajzát az előterjesztéshez 2.sz. mellékletként csatolom.

Az új elnevezéssel összefüggésben 2 db utcatáblát kell Önkormányzatunknak elkészíttetnie, ennek várható költsége nettó kb. 22.000,- Ft/db lesz. Hátszámozási vonzata az elnevezésnek nincsen.

Előterjesztésem a Budapest Főváros Közgyűlésének közterület- és városrésznevek megállapításáról, azok jelöléséről, valamint a házszám-megállapítás szabályairól szóló 94/2012. (XII. 27.) rendeletén alapul. A rendelet 6. §-ának (3), (4) és (5) bekezdése szerint a kerületi önkormányzathoz benyújtott kezdeményezést a kerület támogatása esetén kell a főpolgármester részére megküldeni, aki a javaslatot Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlése elé terjeszti. A közterületek elnevezése, elnevezésük megváltoztatása a Közgyűlés hatáskörébe tartozik.

Az előterjesztést véleményezésre benyújtottam a Tulajdonosi és Városfejlesztési, valamint az Oktatási és Kulturális Bizottsághoz. A Bizottságok véleményéről a testületi ülésen adok tájékoztatást.

Kérem a Képviselő-testületet, hogy az előterjesztésben kifejtett indokok alapján a következő határozati javaslatot fogadja el:

Határozati javaslat:

Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat Képviselő-testülete javasolja a Fővárosi Közgyűlésnek, hogy a Budapest XII. kerület 9088/4 hrsz-ú közterületet **Wigner Jenő Pál** térnek nevezze el.

(A döntéshozatal módja: egyszerű többség)

Budapest Hegyvidék, 2015. február „17. „

Kovács Lajos
alpolgármester

Láttam:

Gottfriedné Dr. Tusor Gabriella
jegyző

Pokorni Zoltán
polgármester

Melléklek:

1. sz. melléklet - térképkivonat
2. sz. melléklet – Wigner Jenő Pál életrajza

Wigner Jenő Pál tér elnevezése

XIII/2507/2015

Mellékletek:

1. térképkivonat
2. Wigner Jenő Pál életrajza

Kecskés Mérnökiroda Bt.

1126 Budapest, Bartha u. 5.

Tel.: +36 30 269 4153

A munkavégző neve

M-86080

MÁSOLAT

Budapest XII. ker.

külterület

Munkaszám: 731974

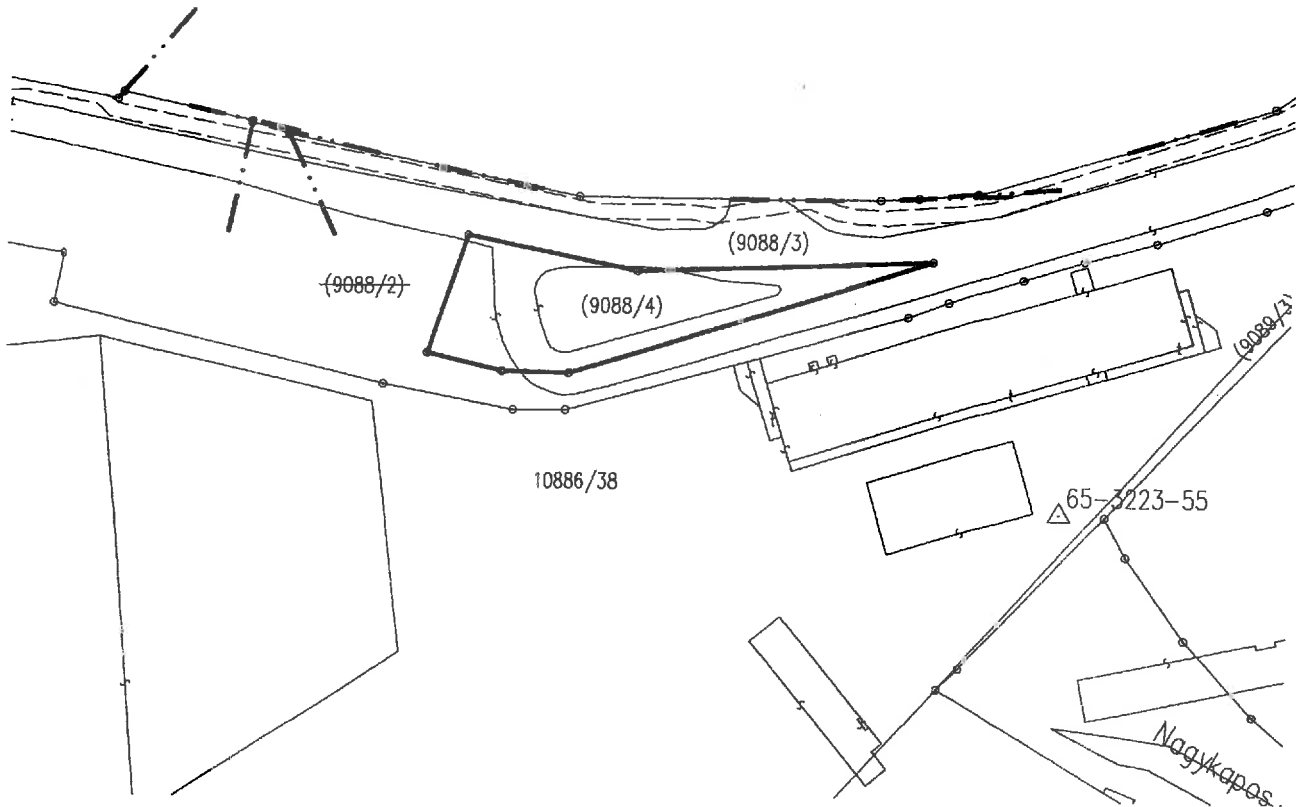
Adatszolgáltatás iktatószáma:

2116

VÁLTOZÁSI VÁZRAJZ

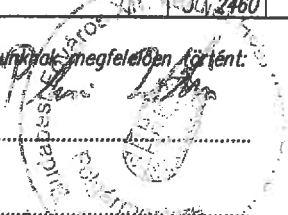
a (9088/2) helyrajzi számú földrészlet megosztásáról

Méretarány: 1:1000

Változás előtti állapot							Változás utáni állapot								Meggjegyzés
Helyrajzi szám	Alrészlet		Min. ó.	Terület		AK	Helyrajzi szám	Alrészlet		Min. ó.	Terület		AK	Szolgalmi és egyéb jogok	
	jel	műv. ág		ha	m ²			jel	műv. ág		ha	m ²			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
(9088/2)	-	kivett közterület	-	3	2460	-	(9088/3)	-	kivett közterület	-	3	1852	-	Minden előbbi vezetés/szolgálat jogosultja: ELMŰ Hőszeti Kft. (1132 Budapest, Váci út 72-74.) 1. 5011 m ² , Eredeti bejegyzés: 116162 2. 2946 m ² , Eredeti bejegyzés: 141715 3. 2977 m ² , Eredeti bejegyzés: 40746 4. 203 m ² , Eredeti bejegyzés: 44667 5. 726 m ² , VMH: 30/2012	
							(9088/4)	-	kivett közterület	-		608	-		
Összesen:				3	2460	-					3	2460	-		

A változás akaratnyilatkozat megfelelően történt:

Budapest, 2013. július 10.

A helyrajzi számozás és a területszámítás helyes. Ez a záradék a keletkezéstől számított egy évig hatályos, későbbi felhasználás előtt a vázrajzot újra záradékolatni kell.

Budapest, 2013. hó nap

Készítő és
minőségtanúsító:

Kecskés Márton
földmérő ig. száma: 2301
ing.rend.min.száma: 1149/1991

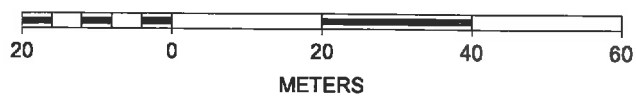
P.H.

Záradékoló:
ing.rend.min.száma:

XII_alaptérkép

SCALE 1 : 1 000

Wigner Jenő Pál angol nyelvterületen **Eugene Paul "E. P." Wigner** (Budapest, Terézváros, 1902. november 17. – Princeton, New Jersey, 1995. január 1.) **Nobel-díjas** magyar–amerikai fizikus.

1963-ban fizikai Nobel-díjat kapott „az atommagok és az elemi részecskék elméletének továbbfejlesztéséért, különös tekintettel az alapvető szimmetriaelvek felfedezéséért és alkalmazásáért”. 1972-ben elméleti fizikai eredményeiért **Albert Einstein-díjat** kapott.

A századelőn a fizikát a legjobb tudósok is egy majdnem befejezett tudománynak gondolták, amelyben minden fontos dolgot felfedeztek, és amelyben már csak pár apró részletet kell jobban kidolgozni. Wigner Jenő egyike volt azoknak a húszas évekbeli fizikusoknak, akik újjáteremtették a fizika tudományát, többek között bevezetve a kvantummechanikába a szimmetriák elméletét. **Egyike** volt a századfordulós Budapest **híres tudósainak**, akik közé Erdős Pál, Kármán Tódor, Neumann János, Teller Ede és Szilárd Leó is tartozott, utóbbi vált talán legközelebbi felnőttkori barátjává. Neumann iskolatársa és tanácsadója is volt, róla Wigner később így írt: „a legokosabb ember, akit ismertem a Földön.”

Budapesten Terézvárosban zsidó családban született a Király utca 76. szám alatti házban, Wigner Antal kiskunfélegyházi születésű kereskedő és a kismartoni születésű Einhorn Erzsébet gyermekeként.

A Fasori Evangélikus Gimnáziumban Neumann János osztálytársa volt, és Rátz Lászlótól, az odaadó tudóstól és tanártól tanulhatott matematikát. Fizikából a neves tanár, Mikola Sándor tanította. Az iskola szellemisége nagy hatást gyakorolt rá. 1919. márciusában a kommunisták hatalomra jutása után az egész Wigner család elhagyta az országot. Novemberig Ausztriában éltek, ahol a család áttért az evangélikus hitvallásra. Miután elvégezte a gimnáziumot, 1920-ban beiratkozott a Műegyetem vegyészmérnöki szakára, de 1921-től a Berliini Műszaki Főiskolán (ma Berliini Műszaki Egyetem) folytatta tanulmányait.

Lényegesebb, hogy a Német Fizikai Társulat szerda esti beszélgetéseit is látogatta, melyeken részt vettek olyan nagy tudósok, mint Max Planck, Max von Laue, Rudolf Ladenburg, Werner Heisenberg, Walther Hermann Nernst, Wolfgang Pauli és – nem utolsósorban – Albert Einstein. Szilárd Leóval is ezeken a kollokviumokon találkozott. Szilárd szinte azonnal az egyik legjobb barátjává lett, bár személye mindvégig rejtély maradt számára.

A harmadik döntő fontosságú élménye szintén Berlinben érte: a Kaiser Wilhelm Institutban dolgozva találkozott Polányi Mihállyal, aki a doktori témavezetője és Rátz László után a legfontosabb tanára volt.

1925-ben visszatért Magyarországra. Édesapja mellett mérnökként dolgozott az újpesti börtgyárban, de végül nem tudott ellenállni a berlini Kristálytani Kutatóintézet hívásának, és ismét Németországba költözött.

Az 1920-as évek végén Göttingenben a nagy matematikusnak, David Hilbertnek lett a segédje. Ez nagy kiábrándulás volt számára, mert Hilbert nem volt már szellemileg aktív. Rengeteg időt töltött a könyvtárban, és Einstein helytelenítésével nem törődve beleásta magát a Werner Heisenberg, Erwin Schrödinger és Paul Dirac nevével fémjelzett kvantummechanikába. 1929-re publikációival széles körben felhívta magára a fizikusvilág figyelmét. 1931-ben adta ki *Csoportelmélet módszer a kvantummechanikában* című művét, amely egy ma is használatos eszközt adott az elméleti fizikának. Az elmélet kidolgozásában Neumann János is segítette. **1930-ban az amerikai Princetoni Egyetem** Neumann-nal együtt felvette **tanárai** közé. 1933-ban, Hitler hatalomra jutása után azonban még fél évet Európában töltöttek utazgatással, tanulással, tanítással. Wigner a kezdetektől fogva a nemzetiszocialista rendszer kritikusa volt. Később, amikor többen dicsérték az ítélőképességét, mindig tiltakozott, mondván, nem kellett különösebb érzékenység ahhoz, hogy felismerje Hitler gonoszságát és veszélyességét; ahhoz kellett inkább speciális érzékenység, hogy valaki ne lássa.

Eltöltött valamennyi időt Einsteinnel is, aki szintén Princetonba jött, az Institute for Advanced Study-ra. A harmincas évek végén kiterjesztette kutatásait az atommagokra is. Kifejlesztett egy fontos általános elméletet az atommag-reakciókra. Ragyogó elméleti szakember (lásd például Wigner–Eckart elmélet) és ragyogó kísérleti szakember is volt, ezenkívül alaposan értett a mérnöki tudományokhoz is. 1936-ban Princeton nem alkalmazta tovább, emiatt a Wisconsin Egyetemre ment. Ott találkozott első feleségével, egy bájos fizikushallgatóval, Amelia Frankkel. De Frank 1937-ben meghalt, és Wigner bánatában el akarta hagyni Madisont. Princeton szeretett volna egy kitűnő fiatal fizikust, és sokan őt ajánlották, ezért visszahívták, így 1938-ban ismét Princetonba került. Bár meggyőződéses politikai amatőrnek tartotta magát, 1939-ben és 1940-ben nagy szerepe volt a Manhattan terv melletti agitációban, ami az első atombomba megépítéséhez vezetett Hitler megfékezése érdekében. Azonban nagyon letörte, amikor látta, hogy Hirosimára és Nagaszakira ledobták a bombát. Ugyanakkor, mint választott hazájának hű polgára, védelmezője maradt az amerikai hadseregnek, és továbbra is úgy gondolta, hogy az atombombára szükség volt.

A negyvenes évek elején az **atomenergia békés felhasználásának úttörője lett**: 1941-ben ő tervezte meg az első, kísérleti atomreaktort, és ő ajánlotta, hogy a neutronok lassítására vizet használjanak. 1946-ban elfogadta a tennessee-i Clinton Laboratory (ma Oak Ridge Nemzeti Laboratórium) kutatási és fejlesztési igazgatói állását. Mivel nem volt hivatalnok típus, egy év múlva visszatért tanítani és kutatni a Princetoni Egyetemre. Az 1950-es években elkeserítette Enrico Fermi, Einstein és Neumann halála, valamint a Manhattan-projekt vezetője, J. Robert Oppenheimer elleni politikai támadások.

1960-ban, amikor már a matematikai fizika nagy alakjai közé sorolták, megírta legismertebb nem fizikai tárgyú tanulmányát, a mára klasszikussá vált „*The Unreasonable Effectiveness of Mathematics in the Natural Sciences*”-t (A matematika ésszerűtlen hatékonysága a természettudományokban). Ebben a tanulmányban amellet érvelt, hogy a fizikai fogalmak eredete a biológiában és az észlelésben gyökerezhet, és hogy az a szerencsés egybeesés, hogy a matematika és a fizika olyan jól kiegészítik egymást, mai tudásunk szerint ésszerűtlen és megmagyarázhatatlan. **1963-ban megkapta a fizikai Nobel-díjat**. Elismerte, hogy sohasem gondolta volna, hogy ez megtörténhet, majd ezt fűzte hozzá: „Nem gondoltam volna, hogy valaha is úgy közlik a nevemet az újságok, hogy nem tettem semmi komiszat.”

Fél évszázados távollét után négyszer látogatta meg szülőházáját. Először 1976 augusztusában jött haza az Eötvös Loránd Fizikai Társulat meghívására. Következő látogatása alkalmával, 1977-ben a társulat tiszteletbeli tagjává választotta. 1983-ban hazalátogatva felkereste a Paksi Atomerőművet is. **1987-ben megkapta az ELTE tiszteletbeli doktori címét**, és a Parlamentben átvette a Magyar Köztársaság Zászlórendjét. Negyedik budapesti látogatása után Wigner erőnléte megromlott, nem vállalkozhatott további tengerentúli utazásokra. Amikor **1988-ban a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává választotta**, már nem tudta személyesen megtartani székfoglaló előadását.

1992-ben, kilencven évesen közzétette **emlékiratait** „*The Recollections of Eugene P. Wigner*” címmel.

1995-ben halt meg Princetonban.

Az akadémia 1999-ben **díjat alapított** tiszteletére. A **Wigner Jenő-díjat** minden évben olyan szakemberek kaphatják, akik a magyar nukleáris energetika és fizika terén tevékenységükkel maradandót alkottak.

Születésének 100. évfordulóján ünnepi ülészakot tartott az Amerikai Fizikai Társaság, az Európai Fizikai Társaság, valamint az Eötvös Loránd Fizikai Társulat is. 2001. január 1-jén két magyar csillagász (Sárnecky Krisztián és Kiss László) által fölfedezett kisbolygót Wigner Jenőről nevezték el (75570 Jenőwigner).

Emléktáblája szülőházán, a Király u.76. sz. alatt

Csillebérci Wigner Fizikai Kutatóközpont

